

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

“ภาษาไทยมีความสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ การเรียนการสอนภาษาไทยมุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษา ทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนตามควรแก่วัย เห็นคุณค่าของภาษา สามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความเข้าใจ รักการอ่าน แสวงหาความรู้ และมีเหตุผล” (กรมวิชาการ, 2532: 7) จากจุดประสงค์ในการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 นี้แสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมาตั้งแต่อดีต เพราะจุดหมายหนึ่งของหลักสูตรประถมศึกษา (กรมวิชาการ, 2532: 1) คือ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานให้คงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้ ซึ่งกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา คือ การอ่าน บันลือ พฤกษ์วัน (2532) ได้กล่าวไว้ว่าการอ่านเป็นการช่วยพัฒนาภาษาพูด พัฒนาพื้นฐานในการฟัง พัฒนาการเขียน และยังช่วยพัฒนาการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ซึ่งสื่อการสอนที่สำคัญที่ใช้สอนอ่านในโรงเรียน คือ หนังสือแบบเรียน จะเห็นว่าหนังสือแบบเรียนภาษาไทยมีประวัติความเป็นมายาวนานมาตั้งแต่อดีต ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าหนังสือแบบเรียนในแต่ละยุคแต่ละสมัยมีวิธีการสอนอ่านต่าง ๆ กัน หนังสือแบบเรียนบางเล่มสอนประสมสระพยัญชนะ และวรรณยุกต์ บางเล่มสอนอ่านเป็นคำ เป็นประโยค ซึ่งผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างหนังสือแบบเรียนทั้ง 2 วิธีมาดังนี้

1. ตัวอย่างหนังสือแบบเรียนที่สอนประสม สระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์

1) แบบหัดอ่านหนังสือไทย เล่มต้น-ปลาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของอำมาตย์โท พระวิภาชนวิทยาลิทธิ (สังข์ พุกกะเวส) พ.ศ. 2499

- เล่มต้น มี 28 บท บทที่ 1 - 22 เป็นการสอนประสมคำระหว่างพยัญชนะต้น อักษรกลาง ต่ำ สูง กับ สระ ไม่มีตัวสะกด สอนอ่านเป็นคำ เป็นประโยค จนถึงบทที่ 20 เริ่มมีการสอนอ่านเป็นเนื้อเรื่อง ในบทที่ 23 - 28 สอนผันวรรณยุกต์ไม่มีตัวสะกด เริ่มจากอักษรกลางผันได้ครบ 4 รูป 5 เสียง อักษรสูง ผันด้วยวรรณยุกต์เอก และวรรณยุกต์โท อักษรต่ำ ผันด้วยวรรณยุกต์เอก และวรรณยุกต์โท

- เล่มปลาย มี 34 บท คือบทที่ 29-64 เริ่มด้วยอักษรนำ อักษรควบกล้ำ มาตราตัวสะกดแม่ต่างๆ มีการนำเสนอในลักษณะสอนประสมพยัญชนะต้น สระ พยัญชนะท้าย และ วรรณยุกต์ก่อนในบทหนึ่ง ในบทถัดมาสอนเป็นเนื้อเรื่อง สลับกันไปจนจบเล่ม

2. ตัวอย่างหนังสือแบบเรียนที่สอนอ่านเป็นคำ เป็นประโยค

1) แบบสอนอ่านภาษาไทยชุดสุดา-คาวี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของนายอภัย จันทวิมล พ.ศ. 2494

เป็นหนังสือแบบเรียนที่ดัดแปลงมาจากต้นฉบับเดิม ชุด Janet and John ของ นิวซีแลนด์ หนังสือแบบเรียนชุดนี้ประกอบไปด้วย 4 เล่มคือ “มาดูอะไร” “ไปเล่นด้วยกัน” “ออกไปข้างนอก” และ “ฉันออกจากบ้าน” เนื้อเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็ก โดยเริ่มสอนจากเป็นคำ เป็นประโยคสั้นๆ และเป็นเนื้อเรื่องสั้นๆ มีภาพประกอบเรื่อง ที่ท้ายเล่มของหนังสือแบบเรียนแต่ละชุดจะมีประมวลคำศัพท์ที่ใช้สอนในเล่มนั้น โดยเรียงตามลำดับจากบทแรกไปจนถึงบทสุดท้าย

จากตัวอย่างหนังสือแบบเรียนที่สอนแบบประสม สระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ และสอนอ่านเป็นคำเป็นประโยคนี้ จะพบว่าทั้งสองวิธีต่างก็มีจุดดีและจุดด้อยแตกต่างกันไป ซึ่งหนังสือแบบเรียนที่กล่าวมาเป็นหนังสือแบบเรียนที่ใช้สอนในอดีต เมื่อพิจารณาหนังสือแบบเรียนที่ใช้สอนในปัจจุบันพบว่าหนังสือแบบเรียนหลายเล่มที่ใช้สอนในโรงเรียน ตัวอย่างเช่น หนังสือแบบเรียนประถมศึกษาที่ 1 ฟ. ฮีแลร์ แห่งโรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก ได้แต่งและเรียบเรียงขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2453 และใช้สอนในโรงเรียนมาจนถึงปัจจุบัน มีวิธีการสอน คือ เริ่มจากให้ประสมพยางค์ โดยให้สระกับตัวสะกดเป็นตัวตั้ง พยัญชนะต้นเป็นตัวตาม โดยเริ่มจากพยางค์เป็น อักษรนำ และอักษรควบในพยางค์เป็น จากนั้นจึงเป็นการสอนพยางค์ตาย อักษรนำ อักษรควบในพยางค์ตาย สอนเป็นคำโดยเน้นความหมาย จากนั้นจึงสอนเป็นเนื้อเรื่องในแต่ละบท ส่วนหนังสือเรียนภาษาไทยของกรมวิชาการ พ.ศ. 2520 มีวิธีการสอน คือ สอนเป็นเนื้อเรื่องโดยให้ตัวละคร คือ มานะ มานี เป็นตัวดำเนินเรื่อง นอกจากนี้มีการสอนให้ประสมอักษรหรือแจกลูกโดยใช้คำทั้งที่มีความหมายและไม่มี ความหมาย โดยเริ่มจากมาตราตัวสะกดแม่ ก กา ไปเป็นมาตราตัวสะกดอื่นๆ ทั้ง 8 แม่ สอนอักษรควบกล้ำ อักษรนำ และสอนประโยคสั้นๆ เป็นต้น

การศึกษาหนังสือแบบเรียนภาษาไทยเท่าที่ผ่านมาพบว่า เป็นการศึกษาประวัติและความ เป็นมาของแบบเรียน (สุนีย์ อุตศาสตร์, 2521) หรือเป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อประเมินลักษณะ และการใช้ในเชิงทัศนคติของผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (วาริ ธีระจิตร, 2531) ซึ่งเป็นการประเมิน ทัศนคติของผู้สอนต่อแบบเรียนมากกว่าที่จะวิเคราะห์เนื้อหาภายในของแบบเรียน สังเกตเห็นได้ว่าผู้ที่ แต่งหนังสือแบบเรียนขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องสั่งสมประสบการณ์

และความรู้ต่างๆ มาเป็นระยะเวลาาน การที่จะวิเคราะห์ว่าผู้แต่งแบบเรียนได้มีขั้นตอนของการนำเสนออย่างมีระบบหรือไม่นั้น จำเป็นต้องทำโดยการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือแบบเรียนด้วยวิธีการทางภาษาศาสตร์ ซึ่งยังไม่มีผู้ใดได้ทำการวิเคราะห์วิจัยเนื้อหาของหนังสือแบบเรียนระดับประถมศึกษาในลักษณะนี้มาก่อน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนภาษาไทยโดยเลือกหนังสือแบบเรียนที่นิยมใช้สอนตามโรงเรียนโดยทั่วไป คือ หนังสือเรียนภาษาไทยชุดพื้นฐาน ภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

1.2 วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์กฎการสะกดคำ และลำดับของการเสนอกฎในระบบการสะกดคำในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการสะกดคำ และคำศัพท์ที่ปรากฏในบทเรียน
3. วิเคราะห์คำศัพท์ที่ไม่สัมพันธ์กับกฎในระบบการสะกดคำในแง่กลุ่มตัวอักษรที่แทนคำศัพท์ และในแง่ความหมายของคำศัพท์นั้น ๆ

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องระบบเสียงและระบบการเขียนในภาษาไทย พัฒนาการทางภาษาของเด็ก ตลอดจนการสอนอ่านและการสะกดคำของเด็กระดับประถมศึกษา
2. วิเคราะห์กฎการสะกดคำและลำดับของการสอนกฎในแต่ละบท
3. วิเคราะห์การกระจายของพยัญชนะต้น สระ พยัญชนะท้าย และวรรณยุกต์ของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ จากนั้นคำนวณหาค่าร้อยละและสร้างแผนภูมิแสดงการกระจายของอักษรและหน่วยเสียงเหล่านั้น
4. วิเคราะห์ลักษณะทางความหมายของคำศัพท์ที่ไม่สัมพันธ์กับกฎการสะกดคำ โดยการจัดเป็นหมวดคำต่างๆ จากนั้นคำนวณหาค่าร้อยละและสร้างแผนภูมิแสดงการกระจายของคำศัพท์ในหมวดคำเหล่านั้น
5. วิเคราะห์การกระจายของพยัญชนะต้น สระ พยัญชนะท้าย และวรรณยุกต์ของคำศัพท์ที่สอนให้จำเป็นคำ เพื่อเปรียบเทียบกับคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ จากนั้นคำนวณหาค่าร้อยละและสร้างแผนภูมิแสดงการกระจายของอักษร และหน่วยเสียงเหล่านั้น

6. วิเคราะห์คำศัพท์จากเนื้อเรื่องและอ่านเสริมบทเรียนว่าจัดอยู่ในหมวดคำประเภทใด ทั้งนี้เพื่อพิจารณาว่าคำศัพท์ที่นำมาสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จัดอยู่ในหมวดคำใดบ้าง มีจำนวนและความถี่ของการปรากฏของคำศัพท์มากน้อยเพียงใด

7. สรุปผลการวิเคราะห์

1.4 สมมุติฐานของการวิจัย

1. ลำดับของการเสนอกฎการสะกดคำจะสัมพันธ์กับคำศัพท์และปริมาณคำศัพท์ที่ใช้
2. คำศัพท์ที่ไม่สัมพันธ์กับการเสนอกฎการสะกดคำจะมีลักษณะเฉพาะทางความหมาย

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะแบบเรียนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 เล่ม คือหนังสือเรียนภาษาไทยชุดพื้นฐานภาษา ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เล่ม 1 และ 2 จำนวน 23 บท 226 หน้า

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์ การจัดทำหนังสือแบบเรียนภาษาไทย และการประเมินหนังสือแบบเรียนอย่างมีหลักเกณฑ์